

Glasba v 2. polovici 20. stoletja

Olivier Messiaen [Olivije Mesjen]

- Dela: -Eksotični ptiči
-Katalog ptičev
-Gospodovo rojstvo
- Francija
- Začetnik serialne glasbe (razširjena dodekafonska tehnika)

Pierre Schaeffer [Pier Šefer]

- Dela: -Etuda z železnico
-Etuda s ponvami
-Simfonija za osamljenega človeka
- Francija
- Začetnik konkretne glasbe (zvoki iz vsakdanjega življenja)

Edgar Varese [Edgar Vares]

- Dela: -Ionizacija
-Elektronska poema
- Francija
- Elektroakustična glasba (el. Glasbila, hrup, šumi, klavirski zvoki)

John Cage

- Dela: -Glasba sprememb
-4'33"
- ZDA
- Preparirani klavir (spremenjen zvok zaradi predmetov)
- Aleatorična glasba (glasba naključij)

Karlheinz Stockhausen

- Dela: -Helikopterski godalni kvartet
-Luč
- Nemčija
- Glasbeno eksperimentiranje

Witold Lutosławski

- Dela: -Koncert za orkester
-Knjiga za orkester
- Poljska
- Razvil je lasten slog

Krzysztof Penderecki

- Dela: -Anaklasis
-Žalostinka žrtvam Hirošime
- Poljska
- CLUSTER (zvočni grozd, sočasno zvebeči toni)

Philip Glass

- Dela: -Einstein na obali
-Galileo Galilei
-Koncert za violino in orkester
- Amerika
- Minimalizem (ponavljajoči se motivi, meditativno vzdušje, omejitve kompozicijskih sredstev na minimum)

Slovenska glasba v 1. polovici 20. stoletja

Dogodki, povezani z glasbeno kulturo:

- revija *Novi akordi* (1901-14), urednik Gojmir Krek
- Konservatorij Glasbene matice, v katerem je potekalo izobraževanje nižjih, srednjih in visokih stopenj (1919) → *se preimenuje v* → Državni konservatorij (1926) → *se preimenuje v* → Glasbeno akademijo (1939)
- uspešen otroški zbor Trboveljski slavček
- Ljubljanska opera, izjemni dosežki v času 1925-39, ko je dirigiral Mirko Polič
- amatersko združenje Orkestralno društvo Glasbene matice
- Ljubljanska filharmonija
- Radijski orkester ljubljanske radijske postaje (1928)
- glasbene revije: Nova muzika, Zbori, Cerkevni glasbenik
- Folklorni inštitut pri Glasbeni matici (1934)

Slogovne usmeritve:

- moderna, impresionizem, ekspresionizem, neoklasicizem
- skladatelji: Anton Lajovic, Lucijan Marija Škerjanc, Marij Kogoj, Slavko Osterc

Slovenska glasba v 2. polovici 20. stoletja

Dogodki, povezani z glasbeno kulturo:

- sodelovanje opernih ustanov v Lj in Mb
- Simfonični orkester Slovenske filharmonije
- Simfonični orkester RTV Ljubljana
- najuspešnejši poustvarjalci: flautistka Irena Grafenauer, mezzosopranistka Marjana Lipovšek, tenorist Janez Lotrič, violinist Igor Ozima, pianistka Dubrovka Tomšič - Srebotnjak
- ustanovitev Muzikološkega inštituta
- odprtje Glasbene zbirke Narodne in univerzitetne knjižnice
- Cankarjev dom (1982) → Gallusova dvorana – največja

Slogovne usmeritve in skladatelji:

- socialistični realizem (izraža revolucionarne ideje komunizma in pridobitve NOB, bila je dostopnejša širšim množicam)
- samospevi, zborovska dela, kantate (Radovan Gobec: kantate Pesem dela, Svobodna zemlja, Marjan Kozina: Simfonija, Rado Simoniti: opera Partizanka Ana, Pavel Šivic: kantata Požgana vas, Blaž Arnič: 9. simfonija)
- neoklasicizem (Uroš Krek: Sinfonietta, Marjan Lipovšek: Druga suita, Primož Ramovš: Sinfonietta)
- Pro musica viva (Jakob Jež, Ivo Perić, Alojz Srebotnjak, Igor Štuhec, Marijan Božič, Lojze Lebič) → zgledovali po sodobnem ustvarjanju
- oblikoval se je Ansambel Slavko Osterc
- Društvo slovenskih skladateljev
- *najpomembnejši slovenski mednarodno priznani skladatelji*: Vinko Globokar, Janez Matičič, Božidar Kos

JAZZ

- prehod iz 19. v 20. stoletje v ZDA
- Marching Bands (igrali na ulicah, pogrebih, veselicah)
- združuje elemente črnskih duhovnih pesmi, bluesa, ragtima, glasbe belcev
- značilnosti so: improvizacija, močno poudarjen ritem, stalen metričen utrip, sinkop

Najpopularnejši jazzovski slogi:

- NEW ORLEANS (1900) izvajala skupina glasbenikov – combo
- DIXIELAND (1910) izvajali belci
- CHICAGO (1920) Louis Armstrong
- SWING (1930) izvaja zasedba big band [saksofon], Glenn Miller, Benny Goodman
- BEBOP (1940) manjše zasedbe, hitri, nemirni ritmi, Dizzy Gillespie
- COOL JAZZ (1950) mirnejši, bolj zadržan, Miles Davis, Modern Jazz Quartet
- FREE JAZZ (1960) svobodna improvizacija, John Coltrane
- FUSION (1970) jazz-rock, Miles Davis, Herbie Hancock
- ACID JAZZ (1980) elementi el. plesne glasbe, The James Taylor Quartet
- SMOOTH JAZZ (1990) inštrumentalna glasba v zmernejšem tempu, Fourplay, Candy Dulfer

Simfonični jazz in George Gershwin:

- Dela: - Bodite dobro, gospa
- Rapsodija v modrem
- Amerika
- simfonični jazz – spajanje elementov jazzovske glasbe z klasičnimi oblikami umetniške glasbe

Jazz v Sloveniji:

- 1920

- prvi slo jazz orkester: Original jazz Negode
- jazzovski elementi (Marij Kogoj: *suita Če se pleše*, Marjan Kozina: *opereta Majda*, Demetrij Žebre: *Suita za mali orkester*, Matija Bravničar: *Plesne metamorfoze*)
- Plesni orkester Radia Ljubljana (1945) → Big Band RTV Slovenija : za njega bil zaslužen Bojan Adamič, kasneje Jože Privšel
- 1960, prvi jazzovski festival na Bledu: Mednarodni festival jazza
- 2. pol. 20. stoletja nasatne veliko jazz zasedb (Urban Koder, Mojmir Sepe, Janez Gregorc, Borut Lesjak, Peter Ugrin..)

ROCK

- zvrst, ki se je razvila v 60. letih 20. stoletja iz rock'n'rolla
- izrazito poudarjen ritem
- značilna zasedba: vokala, električne kitare, bas kitare, bobni (saksofon, klaviature)

Najpopularnejši rockovski slogi:

1950

- rhythm and blues (ritmično poudarjena vrsta bluesa) ter country and western → rock'n'roll
- prvi rock'n'roll hit : *Rock Around the Clock* – Bill Haley in The Comets
- Elvis Presley: kralj rock"rolla
- Chuck Berry, Jerry Lee Lewis, Little Richarh

1960

- prve smernice modernega rocka
- prva pomembnejša skupina: The Beatles (1962 – *Love me do*)
- The Rolling Stones, The Doors, Jimi Hendrix, Bob Dylan

1970

- zelo povečalo število glasbenih slogov v rocku:
- *pregresivni rock*: nenavadni taktovski načini in virtuoznost glasbenikov. Vključuje elemente klasične glasbe, jazza, elektronske glasbe,.. Emerson, Lake & Palmer, Pink Floyd, Yes.
- *hard rock*: z značilno zvočnim učinkom kitarske distorzije → heavy metal. Led Zeppelin, Deep Purple, Black Sabbath.
- *disco*: namenjem predvsem diskotekam. Donna Summer, Chic, Bee Gees
- *reggae*: Bob Marley
- *punk*: poenostavljena in agresivna glasba, poudarek na besedilih, ki so uporniška. Sex Pistols, The Clash, Ramones
- *new wave*: melodičnost. Blondie, Talking Heads, The Police

1980

- *hip-hop in rap*: ples in ritmično govorjenje v rimah na ritem glasbene podlage. Beastie Boys, Enemy
- *heavy metal*: Metallica
- *pop-metal*: Bon Jovi
- irska rock skupina U2
- *new age*: elektronska glasba, ki je bolj meditativnega značaja. Enya, Vangelis

1990

- *grunge*: alternativni rock slog. Nirvana
- *britpop*: opira na tradicijo angleških skupin iz 60' (The Beatles). Oasis
- *rave*: celovečerni plesni dogodki (rave partyji z didžeji)

Rock v Sloveniji

- Festival popevka: 1962 (skladatelja: Mojmir Sepe, Jure Robežnik in pevci: Beti Jurković, Marjana Deržaj, Rafko Irgolič)

1960

- prve rock skupine igrale na raznih plesiščih v Lj, Mb in K
- Kameleoni, Generacija

1970

- Mladi levi, Srce, September ← gonilna sila: Janez Bončina (eden vodilnih avtorjev jugoslovanske rock glasbe)
- Buldožer, Predmestje
- punk : Pankrti

1980

- Lačni Franz, Avtomobili
- kontroverzni Laibach

1990

- Zoran Predin, Vlado Kreslin, Magnifico, Big foot mama

2000

- Siddharta, ki beleži prelomnico s koncertom ki se ga je udeležilo 30.000 ljudi

Glasba in ples

- je človekovo izražanje, povezano z ritmičnim gibanjem v času in prostoru
- izvajamo ga ob glasbi (vokalno-instrumentalni, instrumentalni ali ob petju)
- obredni plesi, ljudski plesi, klasični balet, družabni plesi, dvorni plesi, standardni družabni plesi (polka, valček), latinsko ameriški plesi (rumba, samba), izrazni plesi (izražanje čustev), plesna glasba (ritmična glasba)

Muzikal

- glasbena komedija
- nastal je s spajanjem evropske in ameriške ljudske glasbe, jazz in rock prvin in operete
- govorjeni elementi, songi, ansambli, zbori, plesnimi točkami (pevci, igralci, plesalci)
- evropska (ljubezenske zgodbe) in ameriška smer (opereta in vsebine vojne, rasne in druge teme. Broadway v New Yourku)
- slavni skladatelji muzikla: Frederic Loewe (Moja plemenita gospa), George Gershwin (Bodite dobro, gospa), Richard Rodgers (Oklahoma), Leonard Bernstein (Zgodba z zahodne strani), Andrew Lloyd Webber (Jezus Kristus superzvezdnik, Mačke, Fantom iz opere),
- evergreen (priljubljena skladba iz popularne plesne ali jazz glasbe, ki je dalj časa priljubljena)

Glasba in film

- filmska umetnost: besedna, likovna, gledališka, glasbena in plesna umetnost
- Thomas Alva Edison: prvi film 1895 (slike združil na performirani filmski trak)
- nemi film: glasbena spremljava
- zvočni film (z dialogi) 1927
- Benjamin Britten, George Gershwin, Aaron Copland, Sergej Prokofjev, Dmitrij Šostakovič
- glasbeni film: glasba predstavlja pomembnejši del filmskega dogajanja (Amadeus)
- prvi slo celovečerni film: Na svoji zemlji (1948) → France Štiglic, glasba: Matjan Kozina
- Kekec (1951), Vesna (1953), Cvetje v jeseni (1973), Poletje v školjki (1985)

Glasbeni poklici

- skladatelji: glasbo ustvarjajo
- pevci, instrumentalisti: poustvarjajo
- dirigenti, muzikologi, etnomuzikologi, glasbeni pedagogi, glasbeni psihologi, glasbeni terapevti, aranžerji, glasbeni producenti, zvokovne tehnike, uredniki glasbenih revij, glasbene kritike